

Аґрус (скорочено)

Антон Чехов

Антон Чехов

Аґрус

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Ще з ранку все небо облягли дощові хмари. Ветеринарний лікар Іван Іванович та вчитель гімназії Буркін уже стомились іти, і поле здавалося їм безкраїм. Виднілося село Мироносицьке. Іван Іванович зітхнув і закурив люлечку, щоб почати розповідь, але саме в цей час пішов дощ. Чоловіки з собаками вирішили звернути до Альохіна. Вони рушили і незабаром побачили тополі, сад, червоні дахи комор; заблискотіла ріка, і відкрився вид на широке плесо з млином і білою купальнею. Це було Соф'їно, де жив поміщик Альохін.

Млин працював, заглушаючи шум дощу. Коло возів стояли мокрі коні, і ходили люди, понапинавши на голови мішки. Іван Іванович та Буркін піднімались до панських комор. В одній з комор шуміла віялка; двері були відчинені, і з них шугала курява. На порозі стояв сам Альохін, чоловік років сорока, високий, огрядний, з довгим волоссям, схожий більше на професора чи художника, ніж на поміщика. На ньому була давно не прана сорочка, замість брюк – кальсони. Він впізнав Івана Івановича та Буркіна і дуже зрадів.

Альохін жив унизу двоповерхового будинку, а нагорі, в парадних кімнатах, він бував коли приїздили гості. Івана Івановича та Буркіна зустріла в домі покоївка Пелагея – молода вродлива жінка. Альохін з гістьми пішов до купальні, бо він дуже давно не мився. Іван Іванович купався і плавав під дощем. Він доплив до млина, про щось поговорив там з мужиками, і повернув назад.

Потім чоловіки вернулись в дім. Буркін та Іван Іванович, одягнуті в шовкові халати й теплі туфлі, сиділи в кріслах, а сам Альохін, ходив по вітальні, з насолодою відчуваючи тепло, чистоту, сухе вбрання, легке взуття. Пелагея принесла чай з варенням, і Іван Іванович став розповідати.

Він мав молодшого на два роки брата Миколу. Іван Іванович пішов по науковій лінії, став ветеринаром, а Миколай уже з 19 років сидів у казенній палаті. Батько залишив їм потомствене дворянство і маєточок. Після його смерті маєточок у братів відсудили за борги, дитинство вони провели в селі, на волі. І так само як селянські діти, дні і ночі проводили в полі, в лісі, пасли коней, дерли лико, ловили рибу.

Літа минали, а Микола все сидів на одному місці, писав все ті самі папери і думав про те, що хоче жити в селі. Він мріяв купити собі маленьку садибку де-небудь на

березі річки або озера. Він читав об'яви про те, що продаються стільки-то десятин орної землі та луки з садибою, річкою, садом, млином, з проточними ставками. Та найбільше він хотів, щоб у садибі ріс агрус. Він креслив план свого маєтку і щоразу в нього на плані виходило одне й те саме: а) панський будинок, б) людська, с) город, d) агрус. Жив він скупко; недоїдав, недопивав, одягався бозна-як, наче жебрак, і все заощаджував і клав у банк.

Літа минали, перевели його в іншу губернію, минуло йому вже сорок років, а він усе читав об'яви в газетах і відкладав гроші. Потім оженився. Все з тією ж метою, щоб купити собі садибу з агрусом, він одружився з старою вдовою тому, що в неї водились грошенята. Він і з нею теж жив скупко, держав її впроголодь, а гроші її поклав у банк на своє ім'я. Через три роки вона померла.

Микола став наглядати собі маєток. Через комісіонера, з переводом боргу, купив 112 десятин з панським будинком, з людською, з парком, але ні фруктового саду, ні агрусу не було. Миколай Іванович виписав собі 20 кущів агрусу, посадив і зажив поміщиком.

Торік Іван Іванович поїхав провідати його. Приїхав він у Чумбароклове Пуститце, хоч брат називав його "Гімалайське". Було жарко. Всюди канави, паркани, огорожі, насаджені рядами ялинки. Іван пішов до будинку, а назустріч йому вибіг рудий собака, товстий, схожий на свиню. Вийшла з кухні куховарка, голонога, товста, теж схожа на свиню, і сказала, що пан спочиває після обіду. Микола сидів у ліжку, коліна вкриті ковдрою; постарів, розповнів, обрешкунув; щоки, ніс і губи тягнуться вперед, — так і здається, хрюкне в ковдру.

Брати обнялись і сплакнули від радості і від сумної думки, що колись були молоді, а тепер обидва сиві, і помирати час. Микола одягся і повів Івана показувати свій маєток. Він вже був справжній поміщик, пан, обжився тут; їв багато, в бані мився, повнів, уже судився з громадою, ображався, коли мужики не називали його "ваше високоблагородіє". І про душу свою дбав солідно, по-панськи, і добрі діла робив не просто, а поважно. А які добрі діла? Лікував мужиків від усіх хвороб содою та рициною і в день своїх іменин служив серед села благодарствений молебень, а потім ставив піввідра. То він тягне мужиків до земського начальника за спаш, то в урочистий день ставить їм піввідра, а вони п'ють і кланяються йому в ноги.

Іван Іванович вважав, що зміна життя на краще, ситість, неробство розвивають у росіянина зарозумілість найнахабнішу. Миколай Іванович, який колись у казенній палаті боявся навіть для себе особисто мати власні погляди, тепер говорив, що освіта необхідна, але для народу вона передчасна"; що тілесні покарання взагалі шкідливі, але в деяких випадках вони корисні і незамінні. Микола говорив, що він дворянин, забувши, що дід його був мужик, а тато – солдат.

Іван Іванович розповів Альохіну і Буркіну про зміни, які сталися з ним самим, поки він гостював у брата. Ввечері, коли вони пили чай, куховарка подала на стіл повну тарілку агрусу. Це був не купований, а свій, власний агрус, зібраний вперше з того часу, як були посаджені кущі. Микола їв і говорив, що дуже смачно, хоч ягоди були

жорсткі і кислі, але, як сказав Пушкін, "дорожчий істини низької нас окриляючий обман". Іван бачив щасливу людину, заповітна мрія якої здійснилась, яка досягла мети в житті, дістала, чого хотіла. Але Іван відчував відчай. Особливо важко було вночі. Йому постелили в кімнаті поряд з братовою спальнею, і йому було чути, як брат не спав, як вставав, і підходив до тарілки з агрусом, і брав по ягідці. Іван думав: "Ви гляньте на це життя: нахабство і неробство сильних, неуцтво і скотоподібність кволих, кругом бідність неможлива, тіснота, виродження, пияцтво, лицемірство, брехня..." Але не було нікого, хто б скрикнув, обурився. Ми не бачимо і не чуємо тих, які страждають, і того страшного в житті, що відбувається десь за кулісами. Все тихо, спокійно, і протестує сама лише німа статистика: стільки-то збожеволіло, стільки-то відер випито, стільки-то дітей загинуло від недоїдання... І такий лад, мабуть, потрібен; мабуть, щасливий почуває себе добре тільки тому, що нещасні несуть свій тягар мовчки,

Тієї ночі в брата Івану Івановичу стало зрозуміло, який він теж був задоволений і щасливий. Він теж за обідом і на полюванні повчав, як жити, як вірувати, як управляти народом. Говорив, що вчення світло, що освіта необхідна, але для простих людей поки що досить самої грамотності. Іван поїхав тоді від брата рано-вранці, і відтоді для нього стало нестерпно бути в місті. Його гнітила тиша і спокій.

Іван вважав, що вже старий, щоб щось змінити. Він раптом підійшов до Альохіна і став тиснути йому то одну руку, то другу. "Павле Костянтиновичу! Не заспокоюйтесь, не давайте усяпляти себе! Поки молоді, сильні, бадьорі, не втомлюйтесь робити добро!" — говорив Іван до Альохіна.

Потім усі троє чоловіків сиділи в кріслах, в різних кінцях вітальні, і мовчали. Оповідання Івана Івановича не задовольнило ні Буркіна, ні Альохіна, який уже хотів спати, але чекав на цікаву розповідь.

Згодом чоловіки пішли спати. Іван Іванович мовчки роздягся і ліг. "Господи, прости нас, грішних!" — промовив він і вкрився з головою.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу